

tady k sepsání žádného barbarského zákoníku. Svébové po celou dobu užívali nepsaného obyčejového práva, jehož stopy bylo v severním Portugalsku možno zjistit ještě po roce 800. Kromě slabé ekonomické rozvinutosti území, jež obsadili, dlouho trvajícího nepřátelského poměru k původnímu římskému obyvatelstvu, který do značné míry plynul právě z chudoby jejich teritoria, a jisté nutnosti doplňovat si obživu i akumulovat bohatství plněním, a dále kromě nebezpečného sousedství Vizigótů se na málo progresivním vývoji Svěbů podílelo také to, že jich v Hispánii žil jenom nevelký počet – podle R. Günthera a A. R. Korsunského okolo 30 tisíc.

K vnitřnímu vývoji svébského království nemáme ovšem bohužel dostatek výmluvných pramenů. Sporné je už to, jak se Svébové v Hispánii usadili, ale vzhledem k jejich malému počtu nelze předpokládat, že by tu mohli žít jen z plnění a násilného vybírání dávek od početně vysoko převažujících Hispanořímanů, takže je možno sdílet názor, vyslovený významným historikem germánských kmenů doby stěhování národů L. Schmidtem, že si r. 411 v Hispánii s původním obyvatelstvem rozdělili půdu. Tomu by odpovídalo také Orosiovo tvrzení, že barbari v Hispánii vyměnili meče za pluhy. Třebaže jde o rétorický obrat, pocházející z bible, mohl tento církevní autor, r. 411 žijící v hispánské Bracaře, uvedeným obrazem vyjádřit skutečnost.

Dalším problémem je pak naše nedostatečná znalost toho, jak byla propojena římská a barbarská správa svébského království. Domácí rolníci se podle Orosia radovali z osvobození od tlaku římských daní – což by mohlo ukazovat na to, že hlavou správy celé obsazené země se již r. 411 stal svébský král. Dá se však namítnout, že se v tom může odrážet jen chaos a pád struktur římského státu v zemi. Máme též informace o využívání katolických biskupů k vyřizování různých diplomatických posláních svébských vládařů, o spolupráci Svěbů s římskou městskou samosprávou (zbytky kuriálů) či o tom, že i oni sami se v hispánských městech usazovali. Roku 469, za války Svěbů a Vizigótů, vydal přední občan Olisipa Lusidius město dobrovolně Svěbům a s jejich králem Remismundem pak i nadále spolupracoval. Povlovný proces sžívání se domácího a barbarského obyvatelstva tedy přece jen alespoň částečně probíhal.

Na základě výpovědí dostupných pramenů nám svébské království dosti připomíná říši Rugiů, vzniklou ve 2. polovině 5. stol. v horním Podunají, s centrem mimo území římské říše. Dá se snad říci, že stálo na jakémsi pomyslném rozhraní mezi předstátními a státními útvary Germánů doby stěhování národů. Jeho vývoj ovšem pokračoval i v rámci toledského království Vizigótů.

BURGUNDI V PROMĚNÁCH ČASU

„Já vezu révu z Burgund sem...“ Slova, jež jsme se v rámci balady o králi Karlovi a Buškovi z Velhartic snad všichni učili zpaměti. Není už země, která by se dala označit jako území Gótů, Vandalů nebo Hunů, ale Burgundsko existuje a dost možná tu potomci někdejších Burgundů z doby velkého stěhování národů pěstují révu, které se na březích Rhodanu – Rhôny dařilo už v římských časech.

První historicky doložená sídla Burgundů se v 1. a 2. stol. n. l. prostírala mezi středním tokem Odry a dolní Vislou. Odsud se postupně přesouvali na jihozápad. Z oblasti horního Pomohání pak ve 3. stol., podobně jako mnoho jiných barbarů, začali útočit na římskou říši. První boje Římanů s Burgundy jsou doloženy za vlády císaře Proba (276–282). Okolo poloviny 4. stol., když se jim podařilo vytlačit dále na jihozápad Alamany, žili Burgundi při ústí řeky Mohanu do Rýna.

Počátkem 5. stol. vládl burgundským kmenům král **Gundahar**, který se jako Gunther na území Rakouska vzniklé Písne o Nibelunzích stal jednou z nejznámějších postav světového hrdinského básnictví. Burgundi v této době sídlili jak na pravém, „barbarském“ břehu Rýna, tak také na římském území, v oblasti provincie nazývané Dolní Germánie, konkrétně v okolí dnešní Mohuče (starověkého Mogontiaka), kam se dostali proti vůli Římanů. R. 413 však s nimi byla uzavřena spojenecká smlouva, na jejímž základě obdrželi území okolo dnešního Wormsu a Špýru. Podle Orosia zde také od římského obyvatelstva přijali katolické křesťanství, jehož počátky by tak u Burgundů spadaly před rok 417/18.

V předchozí kapitole jsme se zmiňovali o tom, že vpád Vandalů, Alanů a Svěbů do Gallie na konci r. 406 souvisel s růstem moci Hunů, která se rychle rozšiřovala směrem na západ. Touto mocí byli už v prvních desetiletích 5. stol. ohroženi i Burgundi, kteří zůstali vpravo od Rýna, mimo hranice římské říše. A s jejich strachem z hunské rozpínavosti je spojeno i pozoruhodné vyprávění církevního historika 5. stol. Sókrata Scholastika.

O pomoc proti Hunům prý tito Germáni nepoprosili žádného člověka, ale svůj osud chtěli svěřit do rukou některého boha. Když poznali, že Bůh Římanů je silný a poskytuje těm, kdo jej uctívají, účinnou pomoc, přiklonili se na základě společného rozhodnutí ke křesťanství. Bůh jim pak údajně daroval vítězství nad hunským králem Uptarem – kterým může být myšlen jen Oktar, jenž zemřel ještě před svým spoluvládce Roasem, tj. před r. 434/5.

Ne všichni moderní historikové souhlasí s tím, že před dobře doloženou ariánskou érou svého křesťanství Burgundi jako první křesťanské vyznání přijali ortodoxii. Co se však týče Sókratova vyprávění, jen obtížně by asi tito badatelé vysvětlovali, kde se v eventuálně smyšlené zprávě církevního autora vzalo tolik prvků germánského pohanského myšlení. Burgundové si podle jeho popisu Krista zvolili jako silnějšího boha, jako jednoho z možných *fulltrúi*. Lactantiův a Eusebiův obraz náboženského rozhodnutí Constantina Velikého před bitvou u Mulvijského (Milvijského) mostu rozhodně není pří-
mou paralelou představ, které se objevují v Sókratově pojetí. Proto se domnívám, že jak jeho, tak Orosiova zpráva mohou odrážet skutečnost – třebaže v Sókratově případě poněkud legendárně vyzdobenou, protože o vítězství Burgundů nad Huny jinak z historie nic nevíme. Zároveň nám pak Sókratovo svědectví odhaluje některá z úskalí, jež byla s přijímáním křesťanství Germány v pohnuté době stěhování národů spojena.

Ve 30. letech 5. stol. se Burgundi násilím pokoušeli svoje sídla na římském území rozšířit. Bylo to ovšem v době, kdy kraje jižně od Rýna hájil vynikající vojevůdce Aëtius, jenž to, na co Římané nestačili vlastními silami, velmi úspěšně svěřoval bojovnosti římských spojenců. Proto se často předpokládá, třebaže pro to v pramenech nemáme přímá svědectví, že i katastrofální porážka Burgundů Huny v roce 436/7 byla vlastně hunskou spojeneckou službou západořímské říši. V líčeních římských historiků je tato prohra Burgundů jen epizodou, ale ve starogermánském epickém básnictví se stala událostí prvního řádu. Píseň o Nibelunzích z doby okolo roku 1200, podobně jako některé hrdinské písně tzv. Starší Eddy, sepsané zřejmě na popud islandského učence Snorriho Sturlusona v první polovině třináctého století (především tzv. Stará a Grónská píseň o Atlovi, jejichž předlohy pocházejí z 9. a 12. stol.), anebo také Sága o Tidrikovi z doby okolo r. 1250, zpracovávají velmi starý námět, který se především ústním podáním musel tradovat už od 1. poloviny 5. stol. a představuje sice asi tu nejznámější, ale nikoli jedinou literární látku, již doba velkého stěhování národů hrdinské

epice poskytla. Byl to čas, v kterém hrdinské básnictví kvetlo, protože vytvářel dostatek příležitostí pro odvahu i dostatek lidských tragédií.

Ve vzpomenuých písních Starší Eddy je záhuba Burgundů Huny zpracována velmi dramatickým způsobem. Jednou z postav je tu vedle historického Gunnara (Gundahara) a Atla (Attily, který však v době vzpomenué katastrofální porážky Burgundů ještě nevládl) také Gudrún, která je zde Gunnarovou sestrou a manželkou hunského vládce. Předlohou pro tuto hrdinku byla asi Germánka Ildico. Historik Priskos (v pasáži, zachované Jordanem) napsal, že Attila zemřel o svatební noci s touto ženou, ale tak, že se udusil v důsledku chrlení krve. Teprve hrdinská poezie o Ildico – Gudrún vybájila, že hunského krále zavraždila ze msty za své zabitě burgundské příbuzné. Tato poezie jí ovšem přiřkla i roli jakési germánské Médeiy – aby se pomstila manželovi, zabila svoje a jeho dva syny. V překladu E. Waltera z r. 1942 o tom Grónská píseň o Atlovi říká: „*Přivábila malé, / položila k lavici, / začali se strachovat, ale neslzezi, / matce v náruč spěli, / ptali se, co míní. // Netažte se na to, / chci vás oba ubít, / dávno se mi vás chtělo / vyléčit ze staroby.*“ Krev dětí a jejich vnitřnosti dala pak manželovi k pití a jídlu, stejně tak jako Médeia Iásonovi. Do vzpomínky na událost z doby stěhování národů se tedy nejspíše přimísily i ohlasy antických bájí. Se všemi těmito látkami museli staří germánští pěvci putovat, nosit je od jednoho táborového ohně bojovníků ke druhému, šířit je z kraje do kraje. O za-
hubených burgundských hrdinech, Niflunzích neboli Nibelunzích, se v grónském zpracování námětu praví, že: *po všech zemích / půjde o nich pověst, / kdekoli mezi lidmi / kolovat bude.*

Skuteční Burgundi byli ovšem po prohraném boji, jenž se stal nesmrtelnou legendou, nesmírně oslabeni a římská nabídka na uzavření nové spojenecké smlouvy jim nepochybně přišla velmi vhod, stejně tak jako vojevůdci Aëtiovi, který tak mohl zdárně zvětšit počet vděčných a Římu oddaných barbarů. R. 443 usadil zbylé Burgundy v údolí Rhôny, nedaleko od dnešní Ženevy a Ženevského jezera, v krajině, které se tehdy říkalo Sapaudia a zahrnovala zhruba území mezi uvedeným jezerem, řekou Rhônou, řekou Isère a nejvyššími vrcholky Grajských Alp. Název Sapaudia dal vznik zeměpisnému a historickému pojmu Savojsko.

Hlavním úkolem Burgundů v Sapaudii bylo bránit Gallii proti Alamanům, kteří ohrožovali a obsazovali římská území už od počátku 3. stol. Nejvýznamnější pomoc však Římanům poskytli v r. 451, kdy stáli v řadách římské koalice v boji proti Attilovi.

Burgundská pásová přezka,
nalezená v oblasti dnešního Savojska

Na galském území byli Burgundi usazeni podle již v souvislosti s Vizigóty vzpomínaného principu hospitality, upraveného pro potřeby barbarských foederátů. Jednotlivé přiděly půdy, které zde získali, se poměrně brzy stávaly soukromým dědičným vlastnictvím rodin; původní rodové zřízení Burgundů zanikalo a ustupovalo poměrům skutečného státu. Půda byla nejprve dělena v poměru 1 : 2 ve prospěch Burgundů, z nichž někteří byli jistě uspokojeni, z půdy opuštěné, někteří podle zákoníku *Lex Gundobada* získali pozemky z domén císařského fisku. Pozdější vlna přistěhovaných Burgundů dostala podle příkazu krále Gundobada již jen polovinu půdy svých „hostitelů“, tedy původních římských vlastníků. Jak ukazuje nejen příklad tohoto panovníka, ale třeba též vizigótského Euricha či Ostrogóta Theodericha Velikého, rozumní a tolerantní barbarští králové dávali v oblasti dělení půdy přednost uplatňování práva, nikoli násilné oku-

paci. Nouze o půdu v burgundském státě asi nepanovala, neboť jeho zákoník (před r. 516/17) stanovil, že Gótům, poraženým Franky, se nemá bránit usadit se na burgundském území, budou-li o to mít zájem.

Hlavním městem burgundské državy byla zpočátku Genava (Ženeva), později Lugdunum (Lyon); krále si Burgundi pravděpodobně pozvali z cizího, vizigótského prostředí, protože příslušníci domácí vládnoucí dynastie všichni zřejmě zahynuli v boji s Huny. Od r. 455 do r. 472 jim vládl král **Gundiok**, který měl také (pro rok 463 dosvědčenou) funkci římského *magistra militum* pro Galskou praefekturu. Svůj původ odvozoval od vizigótského náčelníka Athanaricha a galským Gótům poskytoval též spojeneckou pomoc. Byl ariánského vyznání, jež tehdy převzala také většina příslušníků burgundského etnika. Neznamena to, že zde úplně přestala existovat někdejší katolická víra, ariánství tu ale rozhodně, jak ukazuje následující vývoj tohoto království, převládalo.

Změna víry kmene podle vyznání krále nás u Germánů nepřekvapuje a u Burgundů pak zvláště ne, protože právě u nich, jak dosvědčuje historik 4. stol. n. l. Ammianus Marcellinus, bylo s kultem pevně propojené sakrální království v době stěhování národů silně vyvinuto. Titul burgundského krále zněl podle Ammiana v uvedené době *hendinos* a byl to předák, který (citováno podle překladu J. Češky): „Skládá svou moc a je odstraňován, jestliže za jeho vlády zakolísá válečné štěstí nebo země odepře hojnou úrodu.“ Velmi názorně tady vidíme, jak sakrální král ručil za dobré životní podmínky lidu, které zajišťoval pomocí svého příznivého poměru k bohům, a ten zas udržoval prosazováním spravedlnosti a samozřejmě zachováváním všech náboženských zvyklostí.

Od doby Ammiana Marcellina do usazení v Sapaudii se ovšem královská moc u Burgundů stala silnější, na prostých příslušnících kmene nezávislejší, a také křesťanskou. Po Aëtiově smrti začali burgundští vládcové podobně jako řada jiných barbarských panovníků na úkor Římanů rozšiřovat své území. R. 457 dobyli budoucí sídelní město svého státu Lugdunum, které pak přičiněním císaře Maioriana nakrátko ještě ztratili, ale r. 461 se již v jejich rukou ocitlo natrvalo. Postupně rozšiřovali svou moc také do dalších končin jihovýchodní Gallie, do okolí dnešních měst Vienne, Clermont-Ferrand, Dijon a Langres.

Na území pod vládou Burgundů, rozděleném na župy (*pagi*), které spravoval vždy jeden úředník (*comes*), určený pro záležitosti římského, a druhý pro věci barbarského obyvatelstva, panovalo mezi původními Galloři-

many a nově přichozími Germány pokojné a Římanům zřejmě vyhovující soužití. Bývalí provinciálové měli velmi význačný podíl i na centrální správě burgundského království a jeden z nich (Syagrius, pravděpodobně předsedající královského soudu) byl nazýván „burgundským Solónem“, což svědčí o tom, že musel mít podstatný vliv na právní dění země. Město Clermont, nazývané v té době Arvernus, bránili Římané s Burgundy bok po boku proti Vizigótům, a to za velmi účinné spolupráce biskupa města Sidonia Apollinaria.

Sidoniova bohatá literární pozůstalost však mj. obsahuje i cenná svědectví o tom, že smíření s barbary, kteří už nebyli jenom ochotnými bojovníky za bezpečí obyvatel římského impéria, ale stali se též jejich pány, bylo leckdy jen důsledkem holé nutnosti. Sidonius o tom vypovídá v básni, zasláné příteli Catullinovi (carmen XII): „*Pročpak mne žádáš, abych, jsem-li zdráv, složil pryč báseň Venuši ke cti, bohyni milovníci fescenninských veršů (tj. asi svatební píseň pro někoho z přátel), když dlím tu mezi vlasatými Germány a musím snášet tu řeč, kterou mluví, pod jejich mračným pohledem pět chvůlu na to, co tady sytý Burgund zpívá, který si vlasy maže žluklým máslem? Chceš, mám ti říci, co mou Múzu drtí? Barbarské struny ji zahnalý pryč, pohrdá hexametrem, šestistopým veršem, od chvíle, co zná sedmistopé zpěvy svých nových příznivců, ctitelů múz. Šťastné jsou tvoje oči a uši, šťastným lze jistě nazvat i tvůj nos, cibule, česnek že do něho nečpí od rána při každém z deseti jídel dne...*“

Citované verše nejsou ovšem jen ukázkou prezírávého vztahu Římana k novým barbarským pánům země, ale i nepochybným dokladem toho, že již v 5. stol. se Burgundi ze všech sil snažili napodobovat římskou kulturu. Pokoušeli se skládat verše podle latinské metriky – třebaže tyto výtvoři zpočátku měly kulhavý rytmus – přednes své poezie doprovázeli hrou na strunné nástroje. Básně recitovali dokonce i ve svém jazyku. Bohužel se už nedovíme, zda snad v rámci svých „muk“ z poslouchání germánské řeči neslyšel Sidonius nejstarší verze námětu, který i po staletích jako Píseň o Nibelunzích zná prakticky celý svět. Je však jasné, že Burgundi se při hostinách (proto se v básni praví, že pěvec je najedený) bavili přednášením veršů a chlubil se jimi, že znali cenu slovesné tvorby a ke svému životu ji potřebovali. Jemný římský vzdělanec, jehož díla nám leckdy připadají přeučená a vyumělkovaná, proslavil vlastně bez záměru ranou kulturnost Burgundů. Výdobytky antiky ovšem tito Germáni nepřebírali jenom v oblasti slovesného umění. Také materiální kultura se v 6.–7. stol. v jejich králov-

ství významně sjednotila, a to ve prospěch římských technik a technologií i římského vkusu.

Na území Burgundů vznikl též jeden z nejstarších tzv. barbarských zákoníků, vyspělá kodifikace, označovaná jako *Lex Gundobada*. Jméno má podle burgundského krále, za jehož vlády byl, jak se předpokládá, vydán. Muže, který byl nejprve z území Burgundů vypuzen svým strýcem Chilperichem I. a našel útočiště na území západořímské říše, v té době prožívající už svoje skutečně poslední léta: Získal zde úřad nejvyššího velitele armády jako nástupce kdysi všemocného Ricimera. I on se na nějaký čas stal vůdčí silou politiky říše a po smrti Vandaly podporovaného císaře Olybria dosadil na trůn svého kandidáta Glyceria (473–474), císaře, jehož potřeboval jen k tomu, aby v klidu, byť jako barbar, mohl vládnout Itálii. Když ovšem roku 474 dosedl na trůn z Konstantinopole vyslaný Iulius Nepos, odešel Gundobad zpět mezi své, třebaže tu jeho pozice nebyla vzhledem k existenci nepřátelských příbuzných nijak jednoduchá.

V Gundobadově zákoníku, v němž je král titulován slovy „*vir gloriosissimus Gundobadus rex Burgundionum*“, schváleném pouze burgundskými *optimát*y, nikoli lidem, se na rozdíl od sousedícího království Franků v odstavci o vraždách nerozlišuje, zda oběti byl Říman nebo barbar, třebaže nerovnost před zákonem zde existuje také. Má ovšem sociální příčiny, takže např. za „zabití v sebeobraně ne zcela nutné“, jak by se to dalo nazvat v dnešní právníkové řeči, existovaly následující tresty: pokud byl zabit příslušník vyšších vrstev (*optimas, nobilis*), činila pokuta 150 solidů, pokud šlo o osobu středního stavu, obnášela kompozice 100, u osob nižšího společenského postavení 75 solidů. Tyto předpisy zcela odpovídají dobrému postavení Gallořímanů v burgundském státě. O tom, že *Lex Gundobada* programově sledovala budování co nejlepšího soužití mezi barbary a Římany (snaha podobná, jako v ostrogótském státě), svědčí i Řehoř Tourský ve svém díle *Libri historiarum decem* (10 knih dějin), jinak zvaném též *Historia Francorum* (Dějiny Franků).

Zvlášť jen pro římské poddané platila v burgundském království tzv. *Lex Romana Burgundionum*, zákoník, vycházející z někdejších římských zákonů a doplněný králem jen v těch případech, kdy vhodná norma nebyla v těchto zákonech nalezena. *Lex Romana Burgundionum* platila pak ve vzájemných sporech mezi Římany, *Gundobada* regulovala vztahy mezi Burgundy a dále byla využívána při sporech mezi barbarem a Římanem. V burgundském státě se tedy také setkáváme s právní personalitou.

Předmluva i různá ustanovení Gundobadova zákoníku vypovídají také o tom, že v době jeho pro vývoj burgundského království velmi důležité vlády byla velická pozornost věnována náboženským záležitostem státu, a v tomto poznání nás utvrzuje i řada pramenů dalších. Král se zajímal o nejrůznější otázky křesťanské věrouky, ať už šlo o problémy, související s pravostí ariánského nebo katolického vyznání či o jiné, například etické záležitosti. V obojím se dost často radil s katolickým biskupem Avitem z Vienny, který udržoval blízké vztahy i k franskému králi Chlodvíkovi. Mezi jiným Gundobada zajímalo, zda pravý křesťan má svůj majetek rozdat chudým. Avitus této jeho otázky využil k tomu, aby jej poučil, že rozejít se s majetkem není pro spásu jeho duše tak důležité, jako rozloučit se s ariánským dědictvím, jež převzal po předcích.

V roce 499 se schylovalo ke konfliktu s Franky, kteří hodlali využít rozporů mezi burgundskými spoluvládci, bratry Gundobadem a Godegislem. Vydavatel R. Peiper do tohoto roku datuje zajímavý dokument, jenž se zkráceně nazývá *Collatio episcoporum*, tedy vlastně Shromáždění biskupů, a má být pojednáním o významné věroučné disputaci mezi katolíky a ariány. Již počátkem 20. stol. se o tomto prameni ovšem hovořilo jako o falzu.

Vskutku velice zvláštní je v něm pojetí vztahu křesťanství a války, pro barbarský stát doby velkého stěhování národů dosti atypické. Gundobad údajně položil katolickým duchovním otázku, proč katolíku Chlodvíkovi nebrání v tom, aby Burgundy znepokojoval válkou, a jak to, že je ochoten – jestliže jeho víra je pravá – využít ve svůj prospěch sporů mezi příbuznými z burgundského vládnoucího rodu. *Neboť tam není víry, kde panuje žádostivost cizích věcí a žízeň po krvi národů*, praví se v prameni dál. *Ať ukáže svou víru svými skutky*. V prostředí barbarských králů jde skutečně o ojedinelý hlas, který byl do Gundobadových úst nejpravděpodobněji vložen nám neznámým autorem pramene. To však neznamená, že věroučná disputace před králem Gundobadem, které je pramen věnován, vůbec neproběhla, neboť ji dosvědčují i zaručeně pravé listy biskupa Avita, který v nich vyjadřuje jisté obavy z rozhovoru, jenž se měl konat v přítomnosti krále a jeho ariánských kněží, a žádá o pomoc králova syna Sigismunda. Gundobad možná chtěl bránit dalšímu zlepšování pozic katolíků ve svém státě, možná je před hrozící válkou s Chlodvíkem, jenž v době konání věroučného rozhovoru byl již ortodoxního vyznání, hodlal poněkud zastrašit, anebo před tímto konfliktem naopak hledal se svými katolickými poddanými co nejvíce společnou řeč. Diskuse o víře se tedy kolem r. 499 zřejmě opravdu

konala, třebaže její průběh nemusel mít takovou podobu, v jaké jej líčí Peiperem vydaný katolický pramen.

K ortodoxní víře se ovšem na přelomu 5. a 6. stol. hlásil i vzpomenuý princ Sigismund (sv. Zikmund), následník burgundského trůnu, v němž Avitus z Vienny spatřoval svého spojence, ochránce proti případnému Gundobadovu hněvu. A Sigismunda s vysokou pravděpodobností míní také na papyru dochovaný dopis, napsaný Avitem neznámému papeži. Neznámému proto, že ta část dopisu, která obsahovala jeho jméno a mohla by nám mj. pomoci určit přesnější datum pro dějiny rané Evropy tak důležitého křtu krále Chlodvíka, se bohužel nedochovala.

Sigismund je v tomto dopise nazýván nejen praporečnickem křesťanů (*Christianorum signifer*), pokud se týká Burgundů, ale i jediným z „králů“ na Západě, jemuž prý nebylo zatěžko obrátit se k pravé víře; tvrdí se tu dále, že je v západních končinách světa jedinou zárukou (*unicum pignus*) katolického vyznání. Znamená to, že se Sigismund musel stát katolíkem dříve než Chlodvík, a to zřejmě mezi lety 496/7 až 499. Titulu „král“ pro něj Avitus i v době, kdy byl stále ještě jen burgundským princem následníkem, užíval běžně; ostatně bylo to oslovení pro barbarské prince tehdejší doby zcela obvyklé.

Válka, vedená okolo r. 500 mezi Chlodvíkem a Gundobadem, skončila vítězstvím Franků, ale bez záboru burgundských území, jen krátkým údobím daňové poplatnosti, a burgundská, takzvaná lyonská říše pak prožívala ještě několik desítek let samostatnosti a nového rozkvětu.

Když se král Chlodvík r. 507 obrátil proti Vizigótům, podporovali ho jako spojenci na základě dohody, uzavřené asi r. 503, i Burgundové, což v době tohoto velkého a závažného konfliktu, probíhajícího v jejich sousedství, jistě jejich ariánskému králi Gundobadovi zajistilo loajalitu katolických poddaných země. Ve srovnání se slovy o vztahu křesťana k míru a válce, jak je uvádí *Collatio episcoporum*, je dikce dopisu, který při této příležitosti Gundobadovu synu Sigismundovi napsal Avitus, úplně jiná. Daleko více odpovídá myšlení Germánů doby stěhování národů, jemuž se katolické duchovenstvo, žijící na půdě barbarských států, chtě nechtě muselo přizpůsobovat, aby mohlo úspěšně spolupracovat s královskou mocí. Tato moc stála sice v čele různých zahraničních výbojů, ale za společenských otřesů provázejících vznik nové, středověké společnosti byla jedinou silou, schopnou udržovat alespoň vnitřní mír. Avitus Sigismunda vyzývá, aby svou, tedy katolickou víru, za niž bojuje společně s Franky, zaséval zbraně-

mi, aby si prosbami pro válku vyžádal pomoc nebes a modlitbami posílil oštěpy svého vojska. Vyslovil také naději, že k triumfu, který Bůh dá jeho vojsku, přibude brzy jiný a cennější, čímž je zřejmě myšlena katolizace celého burgundského národa.

Válka byla za doby stěhování národů a přechodu mezi antickou a středověkem denní skutečností, vítězství hlavním projevem schopnosti krále zastávat jeho panovnický úřad. Spolupráce církve a nových barbarských států nebyla tedy bez určité „válečné“ ideologie možná. Církev získávala další národy, ale zároveň platila i jistou daň. Kníže pokoje a míru se leckdy v představách barbarů měnil v boha, řídicího průběh válek a ochraňujícího válečníky, již se ho rozhodli uctívat. Bez toho by však církev podlamovala pozice státní moci, která se mezi barbary proti starým institucím rodu teprve prosazovala, a bránila by vzniku konsolidovaných států, schopných většinou pečovat i o původní římské obyvatelstvo a o všechny ty, kteří mezi poddanými barbarských království patřili k slabým a bezbranným.

Roku 516, po smrti svého otce Gundobada, se moci ujal král **Sigismund**. S datem jeho nástupu na trůn se země Burgundů stala katolickým královstvím a pravděpodobně už r. 515 založil Sigismund v Agaunu, dnešním Svatém Mořici, klášter, který existuje dodnes a byl vystaven na počest sv. Mauritia a dalších příslušníků tzv. thébské legie.

Legenda, vyprávějící o vojácích – mučednicích z této jednotky, byla v Gallii a zejména v jejích porýnských oblastech velmi rozšířena. Řada vojáků legie měla být pro své křesťanské náboženství v době pronásledování za císařů Diocletiana a Maximiana popravena; prameny však legii, která by měla název thébská a byla posádkou v Porýní, kam ji legenda umísťuje, neznají. Snad s sebou kult těchto mučedníků přinesli barbarští bojovníci, sloužící v rámci římské armády daleko na východ od svých domovů, mj. i v egyptské provincii Thebaidě (Frankové). Ostatky tzv. thébských mučedníků chovala celá řada porýnských měst, která v minulosti měla římské vojenské posádky, i když zde zřejmě ve skutečnosti své martyrium nepodstoupili.

Kromě základního označení své funkce (tj. *rex*) měl Sigismund opět i některé tituly římské. Barbarští vládcové jich užívali velmi rádi, třebaže konstantinopolští císařové byli nyní poměrně daleko a až do doby Iustinianovy se o záležitosti bývalého římského Západu mohli starat jen velice málo. Král Sigismund byl nositelem hodností *patricia* a *magistra militum*. A po čase získal pak ještě další titul, který jej sice proslavil v církevních dě-

Lyonská říše (šrafovaně) v barbarském světě kolem r. 526 – názvy germánských kmenů, které vytvořily na území říše západorímské tzv. barbarské státy, uvedeny tučně

jinách, ale jehož dosažení se spojuje se zánikem burgundského království. Stal se mučedníkem.

Jako o mučednicích se v této době častěji hovořilo i o lidech, kteří měli zásluhy o víru, nezahynuli však za žádného pronásledování křesťanů nebo katolíků, ani při šíření víry v pohanských zemích, ale při běžných válečných událostech.

Rehoř Tourský ve svém díle *Libri historiarum decem* píše, že nová válka mezi Franky a Burgundy začala v době vlády Chlodvíkových synů, a to na podnět matky tří z nich a původem Burgundky Chrothchildis, která si přála, aby se synové pomstili za smrt jejího otce Chilpericha II., způsobenou

bývalým a v té době již nežijícím králem Gundobadem. Ozývá se tu myšlenka staré rodové krevní msty, která ve státním a křesťanském prostředí Germánů poměrně dlouho přežívala. Ta ovšem byla jistě pouze záminkou konfliktu, jehož skutečným cílem bylo podrobit franské moci, již už podlehla velká část Alamanů i část Durynků a před níž do Hispánie ustoupili Vizigóti, další sousední stát. To, že Burgundi byli na rozdíl od Alamanů nebo Durynků jejich souvěrci, franským dobyvatelům pranic nepřekáželo.

Burgundským obráncům veleli Sigismund a jeho bratr Godomar. Po porážce burgundské armády se Godomarovi podařilo utéci a také Sigismund se snažil zachránit útekem do kláštera sv. Mořice; franský král Chlodomer jej ale i s manželkou a dětmi zajal a odvedl s sebou do Orléansu. Když potom franská vojska z Burgundska odešla, obnovil ovšem Godomar nad zemí svoji vládu, takže agrese vlastně skončila bez očekávaného úspěchu, a Chlodomer musel proti Burgundům vytáhnout znova. Tehdy se rozhodl, že Sigismunda i s jeho rodinou usmrtí, třebaže opat kláštera v Orléansu, který se stejně tak jako biskup z Vienny, někdejší Sigismundův přítel a obdivovatel, jmenoval Avitus, prosil za jejich život a Chlodomerovi sliboval – prokáže-li křesťanské milosrdenství – v další válce s burgundským královstvím Boží pomoc. Podle slov Řehoře Tourského Chlodovíkův syn na Avitovy prosby odpověděl (v překladu J. Kincla) takto: „Za pošetilou pokládám radu, abych doma (tj. v Orléansu) zanechal nepřátele a táhl proti ostatním: neboť jedny budu mít v zádech, druzí se mi postaví čelem a já se tak dostanu mezi dva nepřátelské šiky.“ Rozhodovalo tedy čistě vojenské, nikoli křesťanské hledisko. Sigismund i jeho nejbližší příbuzní museli r. 524 zemřít a jejich těla byla vhozena do studně.

Natrvalo se pak burgundské území, na němž bylo jak etnické, tak náboženské rozdělení společnosti úspěšně nahrazováno sociálním, stalo součástí franského státu ve 30. letech 6. století. Bylo však přesto i nadále Burgundskem, oblastí, která měla v čele buď velmi vysokého královského úředníka s titulem patricius, anebo – pokud jich panoval větší počet – ji přímo spravoval některý z franských králů.

Tak Burgundi a Burgundsko dobu velkého stěhování národů přežili, třebaže je postihly jedny z největších katastrof s tímto obdobím spojených, třebaže prošli boji, které navždycky vstoupily do legend. Burgundské dějiny zrodily řadu námětů, které si milovníci příběhů o válčení i o svatosti vyprávěli a četli po celý středověk a jež si vlastně s potěšením mnozí čtou ještě dodnes.

FRANKOVÉ A KŘESŤANSTVÍ

Germáni nazývaní Frankové založili v době stěhování národů stát, který vyrostl ve velmoc, mající v historii raně středověké Evropy neobyčejně významné místo. Proto se některým otázkám franské historie v příštích třech kapitolách budeme věnovat poněkud podrobněji. Téma Franků a křesťanství nechybí v žádné z nich.

Frankové a římská říše

Dějiny nejstarších kontaktů

Styky Franků a římské říše představují v dějinách pozdní antiky významnou kapitolu. Ačkoli počátek historie franského státu v Gallii je kladen až do 80. let 5. stol., usazovali se různí příslušníci franských kmenů na římském území už mnohem dřív – ať už šlo o **svobodné osadníky**, pronikající do krajin jižně od Rýna **výbojem**, nebo válečné **zajatce** či **dobrovolníky**, obdělávající římskou půdu se statutem v podstatě **polosvobodných**, ale výše než římské kolóni stojících **laetů**.

Jako *laetum*, usidlovaným od poslední čtvrtiny 3. stol. na státní římské půdě v Gallii a povinným odvádět z ní daně, jim veleli *praefecti laetorum*. Úkolem *laetů* bylo jednak hájit území, na kterém byli usídleni, jednak na rozkaz úřadů posílit římskou armádu v bojích na různých jiných místech impéria. V prameni *Notitia dignitatum* se jmenovitě *laeti Franci* objevují sice jen v provincii Lugdunensis III, o franské laetské osídlení šlo ale také na území provincií Lugdunensis II, Belgiky I a II a velmi pravděpodobně i v Germanii II. Výčet jednotlivých skupin *laetů*, jež pramen podává, se přitom bohužel nedochoval v úplnosti.

Kádr **římské armády** doplňovali Frankové i v rámci běžných **pomocných sborů**. V *Notitii dignitatum* jsou uvedeni v egyptské provincii Thebaidě, v provincii *Phoenicis*, ležící na východním pobřeží Středozemního